

तुमच्या उफाळणाऱ्या जीवनाला साजेसे ठाकरसी कापड

स्वच्छंद मजेत हवे तसे मुक्तपणे भटकणाऱ्यांसाठी ठाकरसीचे मोकळे मोकळे वाटणारे सुती कापड अगदी साजेसे असते. पॉप्लिन, लॉन्स, वॉयल्स, कॅम्ब्रिक्स - कुठेही गेलात तरी शोभून दिसते. शहराबाहेर लेड्यापाड्यात रानोमाळ भटकत असताना किंवा शहरात प्रतिष्ठितपणे फिरत असताना कापडे तरी उपयुक्त ठरते. ठाकरसीच्या सुती कापडाने थंडावा राहतो नि मोकळे मोकळे निश्चित वाटते. तुमच्या आवडीची प्रिंट्स व रंग जरूर पसंत करा. रानावनातील भटक्या जीवनाची तुम्हाला हीस असेल तर त्यासाठी ठाकरसीच्या सुती कापडासारखे दुसरे कापड नाही, अगदी हवे तसे हे कापड आहे. स्वच्छंद भटकतीसाठी मोकळे मोकळे तरल कापड, गाड्या, फ्रॉक वगैरेचे (ड्रेस मटेरियल) कापड, शर्टिंग व सर्व्টিंग.

ठाकरसीचे सुती कापड न सुरगळण्याच्या चाचणीला उतरेल असे 'टेविलाइज्ड' असते आणि आटू नये म्हणून 'सॅन्फोराइज्ड' असते.

ठाकरसी ग्रूप ऑफ मिल्स,

काऊन * हिन्दुस्थान युनिट नं. १ * हिन्दुस्थान (इंडियन) युनिट नं. २
१६, अपोलो स्ट्रीट, मुंबई-१.

Madison/TGM/7 Mar

“ नवभारताच्या उभारणीमध्ये सहकारी चळवळ फार महत्त्वाची भूमिका पार पाडीत आहे. ”

—पं. जवाहरलाल नेहरू

महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीची प्रेरक शक्ती

दि महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड

मुख्य कार्यालय :

फोर्ट, मुंबई १.

मुंबईतील शाखा २१

प्रादेशिक कार्यालय :

महाराष्ट्र, नागपूर

नागपूरमधील शाखा ५

भांडवल व निधी	रु. २१ कोटी
ठेवी	रु. १०४ कोटी
विलेखी कर्जे	रु. १४९ कोटी
लेवते भांडवल	रु. २०५ कोटी

सामुदायिक हितांसाठी झटणारी
आगळी बँक

दि महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह लँड डेव्हलपमेंट बँक लि.

जे. के. बिल्डिंग, १ रा माळा, नरोत्तम मोरारजी मार्ग,
बॅलार्ड इस्टेट, मुंबई नं. १.

तारेचा दूरमुख्य कार्यालय : २६७८० १/२/३ (३ लाईन्स)
पत्ता : ध्वकार्यकारी संचालक : २६१४९७
“मॉर्गॅज” नी (जायरेक्ट लाईन)
उपकार्यालय नं. १: २६०३०६ नं. २: २९०००६

महाराष्ट्र राज्यातील २७ प्राथमिक भूविकास बँका ह्या बँकेस
संलग्न आहेत. बँकेने तगाई योजनेखाली विहिरी, ऑईल इंजिन्स,
पंपिंग सेट्स, इलेक्ट्रिक मोटर्स तसेच जमीनसुधारणेकरिता
कर्ज-वाटपाचा व्यवहार हाती घेतला आहे. जून १९७२ अखेर
बँकेचे भागभांडवल ९ कोटी ३० लाख, गंगाजळी ८३ लाख,
ऋणविमोचन निधीची गुंतवणूक ५७ कोटी व रेणे कर्ज
१२१-२२ कोटी आहे.

नी. आ. कल्याणी

अध्यक्ष

रा. गो. गोखले

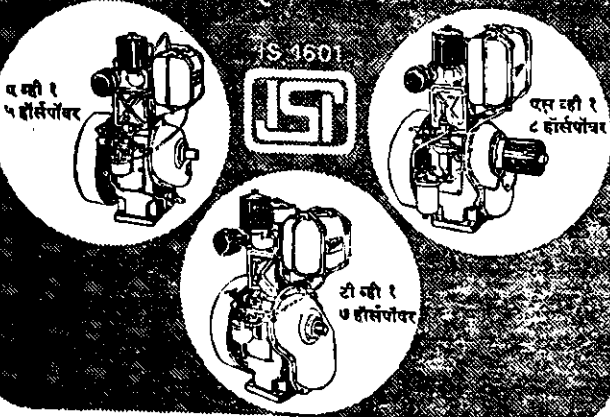
व्यवस्थापक

जी. पी. भावे

कार्यकारी संचालक

दर्जेदार किलोस्कर इंजिनांना भारतीय मानक संस्थेचे प्रमाण पत्र

५ ते ८ हॉर्स पावर

प्रथम पासूनच किलोस्कर इंजिने
त्यांच्या उत्तम दर्जाबद्दल
प्रसिद्ध आहेत.

देशातील आणि परदेशातील
असंख्य शेतकरी व इतर ग्राहक
यांच्याकडे वापरात असलेली
इंजिने हे याचे प्रतीक आहे.

आता भारतीय मानक संस्थेने (ISI) देखील
प्रमाणपत्र देऊन, हे मान्य केले आहे.

किलोस्कर इंजिन- बोलकऱ्याची पहिली परतती

किलोस्कर ऑईल इंजिन्स लि.

१३, लक्ष्मणराव किलोस्कर रोड, खडकी, पुणे ३

© इंजिनसाठी किलोस्कर ऑईल इंजिन्स लिमिटेड वॉरंटी
या देवमार्कच्या उपयोगाचा अधिकार नोंदविलेला आहे.

Tom & Bay/KO-7315-11

☆ अर्थ ☆

बुधवार, ४ व १८ एप्रिल, १९७३

संस्थापक :
 प्रा. वामन गोविंद काळे
 संपादक :
 श्रीपाद वामन काळे

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । — कौटिलीय अर्थशास्त्र.

ग्रामीण भागांतील रोजगार योजना फलद्रूप

भारत सरकारच्या शेती सात्याच्या समाजविकास विभागाचा १९७२-७३ सालाचा अहवाल प्रसिद्ध करण्यात आला आहे. अहवालात दिलेल्या माहितीवरून ग्रामीण भागांतील बेकारीचे उच्चाटन करण्याकरिता जी तातडीची योजना आखण्यात आली होती तिहा यश येत आहे असे दिसून येते. ह्या योजनेची अमलबजावणी राज्य सरकारांनी मध्यवर्ती सरकाराच्या मार्गदर्शनाप्रमाणे करावयाची होती. योजना १ एप्रिल १९७१ ह्या दिवशी सुरू करण्यात आली आहे. योजनेचा सालिना खर्च ५० कोटी रुपयांचा असून तो सर्वच्या सर्व मध्यवर्ती सरकार करणार आहे. ही योजना दोन हेतूंनी आखण्यात आलेली आहे. पहिला हेतू असा की देशातील सर्व जिल्ह्यांतून रोजगार निर्मिती करणाऱ्या योजना सुरू करण्यात याव्यात, आणि त्या स्थानिक गरजा लक्षात घेऊन अगमेहनतीला प्रोत्साहन देणाऱ्या असाव्या. त्याचप्रमाणे स्थानिक विकासाची कामे लक्षात घेऊन त्यांना उपयुक्त ठरणारी कायम स्वरूपाची उत्पादन साधने निर्माण करण्यात यावीत हा योजनेचा दुसरा हेतू होता. प्रत्यक्ष योजना एप्रिलमध्ये हाती घेण्यात आली असली तरी कामास प्रारंभ ऑक्टोबर मध्येच करणे शक्य झाले. त्यापूर्वीचा काळ योजनेचा आराखडा तयार करण्यात आणि नवीन कामासाठी लागणारी कारभारयंत्रणा साध्य करण्यात गेला. शिवाय पावसाळा-सुरू झाल्यामुळे योजनेची अमलबजावणी करण्यास थोडाफार उशीर लागणे अपरिहार्यच होते.

संरक्षण यंत्रणेत अधिकाऱ्यांची टंचाई

हिंदू सरकारच्या संरक्षण सात्याने लष्करात आणि नौदलात लागणाऱ्या अधिकाऱ्यांची टंचाई भासत असल्याबद्दल चिंता व्यक्त केली आहे. १९७२-७३ सालाच्या अहवालात ह्यासंबंधी चर्चा करण्यात आली आहे. अधिकाऱ्यांची टंचाई भासते ती मुख्यतः संरक्षक दलाच्या तांत्रिक शाखेत. टेलिकम्युनिकेशन्स आणि इलेक्ट्रॉनिक्स ह्या तांत्रिक शाखेत प्रवीण असलेले अधिकारी मिळणे विशेष दुरापस्त होत चालले आहे. ह्याशिवाय इतर तांत्रिक क्षेत्रात ही टंचाई कमीअधिक प्रमाणात भासत आहेच. नाविक दलातील उच्च दर्जाचे कारभारी व एंजिनिरिंग व इलेक्ट्रिकल पदवीधर ह्यांचाही तुटवडा बराच दिसत आहे. देशाच्या रोजगार बाजारात तांत्रिक तज्ज्ञांची जी उणीव भासत आहे त्याचेच हे प्रतिबिंब आहे. इंडियन मिलिटरी अँकेडमी आणि लष्करातील नौकऱ्यांच्या इतर श्रेणी ह्यामधून दरसाल योजनाबद्ध रीतीने होतकरू उमेदवारांची भरती करण्यात येत

असते. परंतु त्याप्रमाणे योग्य ती माणसे मिळत नाहीत असे दिसून आले आहे. अर्थातच दरसाल करावयाची भरती थोड्याफार प्रमाणात अपुरी राहते. लष्करात अधिकाऱ्यांची योग्यता प्राप्त करून घेण्यासाठी ज्या दर्जाची तरुण माणसे हवीत ती पुरेशा प्रमाणात लष्करात दाखल होण्यासाठी पुढे येत नाहीत असे दिसते. ह्यावर उपाय म्हणून अल्प मुदतीची कमिश्न्स देण्यात आलेल्या लोकांनाच कायम स्वरूपाची कमिश्न्स देण्याची पद्धत संरक्षण सात्याने सुरू केली आहे. अल्प मुदतीची कमिश्न्स मिळालेल्यांना त्यांच्या कामगिरीची दखल घेऊन कायम स्वरूपाची कमिश्न्स देण्यात येऊ लागली आहेत.

शेती महामंडळावर कामगारांचा प्रतिनिधी

महाराष्ट्रात राज्य सरकारच्या मालकीचे शेतीमहामंडळ ही संघटना सर्वांत मोठी जमीन धारण करणारी संस्था आहे. ह्या संघटनेच्या चालक मंडळावर आता कामगारांचा प्रतिनिधी घेण्यात येणार आहे. महामंडळाच्या कचेरीसाठी एक प्रशस्त इमारत बांधण्यात येत आहे. इमारतीसाठी जवळ जवळ १५ लाख रुपये खर्च येईल. शेतीमहामंडळ १९६३ साली कमाल जमीन धारणा कायदा अमलात आल्यावर कार्यान्वित झाले. मंडळाने १३ मोठ्या शेतवाड्या आपल्या ताब्यात घेतल्या असून सर्व वाड्यांची मिळून जमीन ८४ हजार एकर आहे. पश्चिम महाराष्ट्रातील ७ जिल्ह्यांत मंडळाची जमीन पसरली आहे. मंडळात ९,००० कायम नोकर आणि १३,००० हंगामी नोकर काम करीत असतात. आतापर्यंत मंडळाच्या बोर्डावर शेतकरी संघटनेचे प्रतिनिधी होते, पण कामगारांचा प्रतिनिधी मात्र नव्हता.

अमेरिकन विद्यापीठात अतींद्रिय विषयाचा अभ्यास

अमेरिकेतील विसकॉन्सिन विद्यापीठाने आपल्या अभ्यासक्रमात जाड्टोणा, भविष्य आणि भूतपिशाच ह्या विषयांचा समावेश केला आहे. अमेरिकेतील अनेक विद्यार्थी दृश्य म्हणून खरे भासणाऱ्या जडसुष्टीच्या अभ्यासाला कंटाळले असून त्यांना भौतिक सृष्टीच्या पलीकडे असणाऱ्या सत्याचा ध्यास लागलेला आहे. विद्यार्थ्यांची ही प्रवृत्ती लक्षात घेऊन अनेक अमेरिकन विद्यापीठांनी अतींद्रिय सृष्टीच्या अभ्यासासाठी सोय करण्यास प्रारंभ केला आहे. ह्यासंबंधी बोलताना कॅलिफोर्निया विद्यापीठातील स्वभाचा अभ्यास करणारे एक प्राचार्य म्हणाले की पाश्चात्य जगात जडवादाने संपूर्ण जीवन घासलेले आहे. ह्या प्रवृत्तीविरुद्ध विद्यार्थ्यांची प्रतिक्रिया सर्व जगभर होत आहे. त्याचाच हा परिणाम आहे.

७ अॅव्हरो विमानांची मागणी—इंडियन एअरलाइन्स ह्या देशांतर्गत विमानवाहतूक कंपनीसाठी आणखी ७ अॅव्हरो जातीची विमाने घेण्यात येणार आहेत. कंपनीच्या विमानांच्या ताफ्यात १५ अॅव्हरो विमाने आधीच आहेत. ह्या नव्या विमानांची मागणी हिंडुस्थान एरोनॉटिक्स लि. कडे नोंदविण्यात आली आहे. एका विमानाला १ कोटी रुपयाची किंमत द्यावी लागते.

हातमाग व्यवसायासाठी वित्तमंडळ—उत्तर प्रदेश सरकारने हातमाग व यंत्रमाग ह्या धंद्यासाठी एक वित्तमंडळ स्थापन केले आहे. हे मंडळ धंद्याच्या अडचणी सोडवून त्याचा विकास करण्याचा प्रयत्न करील. वित्तमंडळाचे अधिकृत भांडवल ५ कोटी रुपयांचे आहे. विणकरांना जमीन, इमारती आणि यंत्रसामग्री घेण्यासाठी दीर्घ मुदतीची कर्जे मंडळामार्फत देण्यात येणार आहेत.

रशिआतून केरोसिनची आयात—भारताने सोव्हिएट रशिआकडून १९७३ मध्ये ६,५५,००० टन केरोसिनची आयात करण्याचा करार केला आहे.

‘महिला’ स्पेशल—सास स्त्रियांसाठी आगगाड्या सुरू करण्यात याव्यात अशी सूचना श्रीमती सहोदराबाई ह्यांनी लोकसभेत केली.

रेल्वे नोकरांना बदली भत्ता—बदली झाल्यानंतर नवे विन्हाड लावण्यासाठी, मुलांना नवीन शाळात घालण्यासाठी, त्यांच्या पुस्तक खरेदीसाठी बराच खर्च येतो तो भागविण्या-करिता रेल्वे नोकरांनी बदलीभत्त्याची मागणी केली होती. आर्विद्वेशन बोडाने तृतीय श्रेणीच्या नोकरांना अर्ध्या महिन्याच्या पगाराइतका (कमाल २०० रु. वजा २५%) आणि चतुर्थ श्रेणीच्या नोकरांना अर्ध्या महिन्याच्या पगाराइतका (कमाल २०० रु. वजा १२.५%) भत्ता देवविला आहे. त्याचा फायदा एकूण १३ लक्ष लोकांना मिळेल.

विमा एजंटांच्या कमिशनमधून कर कापून घेणार—येत्या जूनपासून विमा एजंटांच्या कमिशनमधून इन्कम टॅक्स कापून घेतला जाईल. “विम्याचे काम मिळविण्यासाठी मिळणारा मोबदला” अशी ह्या कमिशनची व्याख्या करण्यात आली आहे. त्यात रिन्युअल कमिशनचाही समावेश होईल. १९७३-७४ मध्ये १०% दराने कर कापून घेतला जाईल. एजंटांचे एकूण उत्पन्न लक्षात घेऊन कमी दराने कर कापून घेण्याची किंवा अजिबात न कापण्याची तरतूद केलेली आहे. इन्कमटॅक्स अधिकाऱ्याकडून तसे सर्टिफिकेट घेतले म्हणजे त्या सर्टिफिकेटाप्रमाणे कर कापून घेतला जाईल.

बुडीत पोस्ट शाखेला टेलिफोन्सचा आधार

पोस्ट आणि तार खात्याने गेली तीन वर्षे सतत नफा दाखविला आहे. १९६९-७० मध्ये १५.४ कोटी रु. नफा झाला, १९७०-७१ मध्ये २२.९ कोटी रु. नफा झाला आणि १९७१-७२ मध्ये ३७.१ कोटी रु. नफा झाला. सुस्थितीचे मुख्य कारण टेलिफोन शाखेने केलेला मोठा नफा हे होय.

गेल्या दहा वर्षांत पोस्टल शाखेने फक्त दोनदा (१९६२-६३ आणि १९६३-६४) नफा दाखविला आहे. १९६७-६८

मध्ये त्याने १४.१२ कोटी रु. तोटा दाखविला. हा तोटा कमी कमी होत १९७०-७१ मध्ये १ कोटी रु. वर उतरला. १९७१-७२ मध्ये ७.४१ कोटी रु. तोटा झाला.

टेलिकम्युनिकेशन्सच्या तीन शाखांनी मिळून (टेलिग्राफ, टेलिफोन व वायरलेस) १९७१-७२ मध्ये ४४.६ कोटी रु. नफा दाखविला. पोस्टल खात्याच्या ७.४१ कोटी रु. तोट्याच्या पार्श्वभूमीवर हा नफा उतून दिसत आहे. ह्या नफ्यापैकी ३६.२ कोटी रु. टेलिफोन शाखेने, ८.२ कोटी रु. टेलिग्राफ खात्याने आणि ०.२ कोटी रु. वायरलेस खात्याने दिले.

वर्ष	पोस्ट शाखा	टेलिकम्युनिकेशन				एकूण
		टेलिग्राफ	टेलिफोन	वायरलेस	टेलिकम्यु. एकूण	
१९६२-६३	(+) ०.७९	(-) १.३७	(+) ०.५८	—	(-) ०.७९	—
१९६३-६४	(+) ३.४४	(-) २.०५	(+) १.०४	(-) ०.११	(-) १.१२	(+) २.३२
१९६४-६५	(-) १.२८	(-) ०.८३	(+) २.१४	(-) ०.०३	(+) १.२८	—
१९६५-६६	(-) ३.२८	(-) ५.२५	(+) ३.३१	(-) ०.१३	(-) २.०७	(-) ५.३५
१९६६-६७	(-) ८.३४	(-) ५.८३	(+) ११.०४	(+) ०.०३	(+) ५.२४	(-) ३.१०
१९६७-६८	(-) १४.१२	(-) ७.०४	(+) ८.५१	(+) ०.०८	(+) १.५५	(-) १२.५७
१९६८-६९	(-) ६.१६	(-) ७.४४	(+) ११.६०	(-) ०.११	(+) ४.०५	(-) २.११
१९६९-७०	(-) ५.१४	(-) ४.८०	(+) २५.३८	(-) ०.०६	(+) २०.५२	(+) १५.३८
१९७०-७१	(-) ०.९६	(-) ७.०३	(+) ३०.०८	(+) ०.८२	(+) २३.८७	(+) २२.९१
१९७१-७२	(-) ७.४१	(+) ८.२३	(+) ३६.१७	(+) ०.१५	(+) ४४.५५	(+) ३७.१४

ग्रामीण भागांतील वीजपुरवठा वाढणार

ग्रामीण भागांत विजेचा पुरवठा होऊ लागला की तेथील जीवनाची धडी पालटण्याची पूर्वतयारी झाली असे म्हणता येईल. तेथील रोजच्या जीवनरहाटीला कलाटणी मिळण्यास विजेच्या पुरवठ्यामुळे प्रारंभ होतो. ह्या बाबतीत अजूनही खूप प्रगती व्हावयास पाहिजे हे उघडच आहे. मध्यवर्ती सरकारचे पाणी-पुरवठा व वीजमंत्री श्री. के. एल. राव लोकसभेत एका प्रश्नाला उत्तर देताना म्हणाले की ५ व्या पंचवार्षिक कार्यक्रमाच्या अखेरीस ग्रामीण भागांतील ८० टक्के जनतेला विजेचा पुरवठा होऊ लागेल. बाकीच्या भागांना पुरवठा करण्याचे काम पुढील काही वर्षांत पूर्ण होईल. त्याची तयारी आतापासून सुरू करण्यात आली आहे. लोकसभेत देशात सध्या पडलेल्या विजेच्या तीव्र टंचाईबद्दल चिंता व्यक्त करण्यात आली असता ते पुढे म्हणाले की लोकसभेच्या सभासदांच्या चिंतेशी सरकार सहमत आहे. कारण विजेच्या टंचाईमुळे इतके नुकसान झाले आहे की अर्थ-व्यवस्थेवर तिचा फार त्रिपरीत परिणाम झाला आहे. वादळे, पूर आणि दुष्काळ ह्या तिन्ही आपत्तीमुळे जितके नुकसान झाले आहे त्यापेक्षाही अधिक नुकसान विजेच्या टंचाईमुळे झालेले आहे. देशाची अर्थव्यवस्था प्रगत करावयाची असेल तर ५ व्या पंच-वार्षिक कार्यक्रमाच्या कालखंडात १-८ कोटी ते २ कोटी मेगॅवॅट विजेची निर्मिती करण्यात आली पाहिजे. सध्या दरसाल १० लाख मेगॅवॅट वीज अधिक निर्माण करण्यात येत असते. परंतु वीज-निर्मितीचा हा वेग वाढवून दरसाल ३० ते ४० लाख मेगॅवॅट वीज अधिक निर्माण करण्यात आली पाहिजे. तरच देशाची अर्थ-व्यवस्था विकास पावू शकेल

बेकारांच्या संख्येत भयप्रद वाढ झाली

बेकारीचा प्रश्न भारताला भयप्रद रीतीने भेडसावू लागला आहे. तसा हा प्रश्न जुनाच आहे, परंतु त्याची तीव्रता गेल्या काही वर्षांत विलक्षण वेगाने वाढत चाललेली आहे. १९७२ मध्ये देशातील बेकारीच्या वाढीचा वेग जितका होता तितका तो पूर्वी कधीच आढळून आलेला नाही. त्या मागील दोन वर्षांत बेकारांच्या संख्येत झपाट्याने वाढ होत होतीच. त्यामुळे त्या वाढत्या वेगाने अधिकच चिंताजनक वातावरण तयार झाले आहे. देशातील रोजगार विनिमय केंद्रात बेकारांची नोंद करण्यात येत असते. सर्वच बेकार केंद्रातून आपली नावे नोंदवीत नसले तरी केंद्रातील बेकारांच्या आकड्यावरून परिस्थितीवर चांगला प्रकाश पडतो. रोजगार विनिमय केंद्रात जमा झालेल्या माहितीवरून असे दिसते की १९७० मध्ये बेकारांच्या संख्येत १८.८ टक्क्यांनी वाढ झाली. १९७१ मध्ये ही वाढ २५.३ टक्क्यांनी झाली आणि १९७२ मध्ये ३५ टक्क्यांनी झाली. बेकारांचे प्रत्यक्ष आकडे असे आहेत. १९७० अखेर ४१ लाख लोक बेकार होते; त्यांची संख्या १९७१ मध्ये ५१ लाखांपर्यंत वाढली आणि १९७२ मध्ये

तर तिने ६९ लाखांची मर्यादा गाठली. त्यातही शिक्षित बेकारांच्या संख्येत अधिक वेगाने वाढ झाली. १९७० मध्ये त्यांची संख्या १८ लाख होती ती १९७१ मध्ये २३ लाखांपर्यंत वाढली. १९७२ मध्ये ती आणखी फुगून ३३ लाख झाली. टक्के-वारीच्या भाषेत ही वाढ अनुक्रमे २६ टक्के आणि ४३ टक्के झाली. ह्या संख्येत २३ हजार एंजिनिअरांची पदवी घेतलेले आणि ६० हजार पदविका घेतलेले आहेत. शिक्षित बेकारांत ५३.५ टक्के मॅट्रिक अगर पदवीपर्यंत पोचलेले होते.

मध्यप्रदेशातील फक्त ९ टक्के जमीन ओलिताखाली

मध्यप्रदेश राज्याचे गव्हर्नर श्री. सत्यनारायण सिन्हा ह्यांनी इंदोर येथे बोलताना राज्यातील शेतीच्या व्यवसायासंबंधी काही विचार व्यक्त केले. जवाहरलाल नेहरू शेतकी विद्यापीठाच्या ५ व्या पदवीदान प्रसंगी भाषण करताना ते म्हणाले की मध्य-प्रदेशातील शेतीची अवस्था फारशी चांगली म्हणता येणार नाही. भारतात शेतीची जी अवस्था आहे तिला मध्यप्रदेशाचा अपवाद आहे असे नाही. जगात शेतीच्या व्यवसायाच्या विकासात अग्रेसर असणारे जे देश आहेत त्यांच्या मानाने भारत अजूनही १०० वर्षे मागासलेला आहे. तेव्हा मध्यप्रदेशातील शेती प्रगत असण्याचा संभव अर्थातच नाही. भारतात लागवडीखाली असलेल्या जमिनीपकी अवधी २३ टक्के जमीन ओलिताखाली आलेली आहे. खुद्द मध्यप्रदेशात तर ९ टक्के जमीनच निश्चित पाणीपुरवठा असणारी अशी आहे. तथापि ह्या बाबतीत हळूहळू सुधारणा होत आहे आणि ओलिताखालील जमीन वाढू लागली आहे. मध्यप्रदेशात सध्या १९ मोठ्या व मध्यम पाणीपुरवठ्याच्या योजना हाती घेण्यात आल्या आहेत. त्याशिवाय अनेक छोट्या पाटबंधाऱ्यांची कामेही सुरू आहेत. ही सर्व कामे पूर्ण झाली म्हणजे ५ व्या पंचवार्षिक कार्यक्रमाच्या अखेरीस राज्यातील लागवडीयोग्य जमिनीपकी चौथा हिस्सा जमीन ओलिताखाली येईल असा अंदाज आहे. अलीकडे देशाच्या अनेक भागांत अवर्षणाचे संकट ठाण मांडून बसले आहे. ह्या संकटाच्या निमित्ताने अजूनही निसर्गावर कसे अवलंबून राहावे लागत आहे आणि देशातील लागवडीची पद्धत किती जुनी व टाकाऊ झाली आहे ते पुन्हा एकदा स्पष्ट झाले आहे.

भारतातील बाघांची संख्या—भारतात एकूण १,८२७ बाघ आहेत. त्यांपैकी मध्य प्रदेशात ४५७, उत्तर प्रदेशात २६२ आणि महाराष्ट्रात १६० आहेत; आसामात १४७, आरिशात १४२, म्हैसूरमध्ये १०२, बिहारमध्ये ८५, नागालँडमध्ये ८०, राजस्तानमध्ये ७४, प. बंगालमध्ये ७३, अरुणाचल प्रदेशात ६९, केरळात ६०, आंध्रमध्ये ३५, तामीळनाडूत २३, मेघालयात ३२, गुजरातमध्ये ८, त्रिपुरात ७ आणि मणिपूरमध्ये १ अशी इतर राज्यातील बाघांची संख्या आहे.

ओलिताखालील जमीन दुष्पट करण्याची योजना

पावसाच्या लहरीपणामुळे पडणाऱ्या दुष्काळाचे स्वरूप गेल्या वर्षी मोसमी पावसाने दगा दिल्यामुळे उग्रपणे स्पष्ट झाले आहे. दुष्काळाच्या आपत्तीला तोंड देण्याचा प्रभावी उपाय म्हणजे ओलिताखाली अधिकाधिक जमीन आणणे हा होय. मध्यवर्ती पाणीपुरवठा व वीजमंत्री श्री. के. एल. राव ह्यांनी राज्यसभेत ह्या प्रश्नासंबंधी माहिती दिली आहे. ते म्हणाले की पहिल्या पंचवार्षिक योजनेच्या आरंभापासून दरसाल १० लाख हेक्टर जमीन ओलिताखाली आणण्यात आली आहे. पाचव्या पंचवार्षिक कार्यक्रमाच्या अवधीत दरसाल २० लाख हेक्टर जमीन नव्याने ओलिताखाली आणण्याचे प्रयत्न करण्यात येतील. दरसाल १० लाख हेक्टर जमीन ओलिताखाली आणण्याचे काम जगात अद्वितीय आहे असेच म्हणावे लागेल. देशात एकूण १६.४ कोटी हेक्टर जमीन लागवडीखाली आहे. त्यापैकी ४.४ कोटी हेक्टर जमिनीला चौथ्या पंचवार्षिक योजनेच्या अखेर हुकमी पाणीपुरवठा होऊ लागेल. आमच्या अंदाजाप्रमाणे लागवडीयोग्य असणाऱ्या जमिनीपैकी निम्मी जमीन २० ते २५ वर्षांच्या अवधीत ओलिताखाली आणता येणे शक्य आहे. ह्याविषयी अधिक तपशीलवार पाहणी केली आणि नदीतीरे योजना एकमेकांना जोडण्यात आल्या तर आणखी १० ते १५ टक्के जमीन बारमाही पाणीपुरवठा असणारी होऊ शकेल. ज्या जमिनीला पाण्याचा निश्चित पुरवठा नाही अशी जमीन १२ कोटी हेक्टरांच्या जवळपास असावी. राज्याराज्यांतील वादांमुळे अडकून पडलेली तीन प्रकारे लढावाकडे सोपविण्यात आलेली आहेत. पैकी दोन न्यायालयात प्रविष्ट झालेली आहेत.

आहारात विविधता असेल तर त्यातील धान्यांवरील भार कमी होईल

भारत सरकारच्या शेतीखात्याच्या अन्न व आहारसमितीतर्फे आहारविषयक तज्ज्ञांचा एक परिसंवाद दिल्ली येथे भरविण्यात आला होता. परिसंवादाचे उद्घाटन शेतीखात्याचे राज्यमंत्री श्री. अण्णासाहेब शिंदे ह्यांनी केले. आपल्या भाषणात ते म्हणाले की हिंदच्या जनतेच्या रोजच्या आहारांत अधिक विविधता आणून त्यात धान्यावर असलेला जोर कमी करण्यात आला पाहिजे. हिंदमधील आहाराच्या सवयीसंबंधी अनेकदा पाहणी करण्यात आलेली आहे. पाहणीत गोळा झालेल्या माहितीवरून असे दिसते की वयात आलेल्या हिंदी माणसाच्या आहारात दररोज सरासरी ४६५ ग्रॅम अन्यधान्याचा समावेश असतो. हे प्रमाण वाजवीपेक्षा अधिक आहे. समतोल आहाराच्या दृष्टीने पाहता ४०० ग्रॅम धान्य पुरेसे होते. त्यांतही ग्रामीण भागांतील रोजची सरासरी ४९० ग्रॅमपेक्षाही अधिक आढळून आली. काही काही ठिकाणी तर ह्या सरासरीने ७०० ते ८०० ग्रॅमचीही मर्यादा ओलांडलेली दिसून आली. अर्थातच आहारशास्त्रात ज्याला पूरक अन्न

म्हणतात अशा पदार्थांची कमतरता आढळून आली. बटाटे, रताळी आणि इतर कंदपदार्थ रोजच्या आहारात असावे तितके असत नाहीत. त्यामुळे 'अ' ह्या जीवनसत्त्वाचा अभाव साहजिकच उत्पन्न होतो म्हणून पूरक अन्नपदार्थांच्या सेवनात वाढ करण्यास खूपच वाव आहे. हे पदार्थ योग्य प्रमाणात सेवन करण्यात आले तर सध्या अन्नधान्याच्या मागणीचे जे दडपण चाढले आहे ते खूपच कमी होईल आणि समतोल आहार घेण्याचेही साधून जाईल.

हिप्पींचे जन्मस्थान अमेरिका नाही

फोर्ड फौंडेशनमध्ये समाजशास्त्राचे प्राध्यापक असलेले डॉ. लर्नर ह्यांनी असे म्हटले आहे की लांब केस वाढवून देशोदेशी भटकणारा हिप्पींचा संप्रदाय खरे तर ब्रिटनमध्ये उगम पावलेला आहे. पण त्याचे श्रेय किंवा अपकीर्ती मात्र अमेरिकेच्या खाती जमा करण्यात येत आहे. ही गैरसमजूत होण्यास अमेरिकेतील जनता-संपर्काची प्रभावी साधने जबाबदार आहेत. कोणत्याही नव्या गोष्टीला ह्या साधनाद्वारे इतकी प्रसिद्धी देण्यात येते की सर्व जगभर ती अमेरिकेतूनच निघाली आहे असा समज सहज पसरतो. सुद्धे अमेरिकन लोकांना स्वतःची अशी दीर्घ ऐतिहासिक परंपरा नाही. त्यामुळे कोठल्याही नावीन्याचे ते लवकर स्वागत करतात. परिणामी मूळच्या त्यांच्या नसलेल्या कथा व व्यथा त्यांच्या माथी बसतात.

भारत सरकारच्या खर्चात बजेटपेक्षा १३०३ कोटी रु. नी वाढ

भारत सरकारने १९७२-७३ च्या अंदाजपत्रकापेक्षा १३०२.९४ कोटी रुपये अधिक खर्च केला, त्याला पार्लमेंटची मंजूरी घेण्यात येत आहे. १९७२-७३ च्या म्हणजे चालू वर्षाचे दुरुस्त अंदाजाचे आकडे तयार करताना हा खर्च हिशेबात घेण्यात आलेला आहे. त्यामुळे १९७२-७३ च्या दुरुस्त तोड्यान्ना ५५० कोटी रु. चा आकडा बदललेला नाही. पार्लमेंटने कोणत्याही खर्चास दिलेल्या संमतीपेक्षा जास्त खर्च झाला, तर ह्या जादा खर्चास मंजूरी घेण्यात आली पाहिजे, असे घटनेचे बंधन आहे. पुरवणी मागणीत समाविष्ट असलेल्या बाबींचे उत्पन्न आणि वसुली २२८-९८ कोटी रु. नी वाढल्यामुळे प्रत्यक्ष जादा खर्च १०७३.९६ कोटी रु. झाला आहे.

बँकेतून चोरलेले ७ लक्ष रु. परत मिळाले — इंडियन ओव्हरसीज बँकेच्या जालंदर शाखेतून तेथील मेहतरने चोरलेले ७-६ लक्ष रु. सापडले आहेत. त्याने त्यापैकी थोडी रक्कम घरी नेली होती आणि बाकीची तेथेच काही कागदांखाली लपवून ठेवली होती.

चंबळेवरील पूल खचत आहे — धोलपूरजवळील चंबळ नदीवरील पूल खचत आहे, त्यामुळे तो तूट रहदारीला बंद करण्यात आला आहे. मुंबई-दिल्ली हमरस्ता ह्या पुलावरून जातो.

विकसनशील देशांतील शास्त्रीय संशोधन

जगातील विकसनशील देशांच्या मागासपणाचे एक प्रमुख कारण म्हणजे तेथील शास्त्रीय संशोधनाची व तांत्रिक ज्ञानाची अप्रगल्भ अवस्था. ह्या देशांतील संशोधनाची व तंत्रज्ञानाची सध्याची अवस्था आणि विकास ह्यासंबंधी संयुक्त राष्ट्रसंघटनेच्या संबंधित समितीने एक प्रबंध तयार केला आहे. त्यातील माहितीवरून ह्या देशातील व प्रगत देशांतील संशोधनात किती अंतर आहे ते समजून येते. सर्व जगात जरी शास्त्रीय संशोधनाची प्रगती होत असली तरी त्यातील फारच थोडा वाटा अविकसित देशांना मिळत आहे. प्रबंधात अशी माहिती देण्यात आली आहे की शास्त्रीय संशोधन व तांत्रिक ज्ञान ह्यांची जगात जी साधनसंपत्ती उपलब्ध आहे, त्यापैकी फक्त दोन टक्के साधनसामग्रीचाच काय तो अविकसित देशांना सध्या फायदा मिळत आहे. ९८ टक्के साधनांचा उपयोग विकास पावलेल्या देशांतून करण्यात येतो आणि तोही त्यांच्या गरजा भागविण्याच्या दृष्टीनेच करण्यात येतो आणि जी दोन टक्के सामग्री विकसनशील देशांतील संशोधनाच्या कारणी वेचण्यात येते त्यापैकी फारच अल्प भाग त्या त्या देशांतील स्वयंस्वुच्या गरजांसाठी सर्वां पडतो. शिवाय प्रगत देशांतील काही संशोधन अशा प्रकारचे असते की त्यामुळे मागासलेल्या देशांच्या अर्थव्यवस्थेवर विपरीत परिणाम होतो. विकसनशील देशांतून आयात करण्यात येणाऱ्या मालावर त्याचा परिणाम होतो आणि त्यांची अर्थव्यवस्था अडखळू लागते.

रशिआत दुष्काळाचे फेरे येत असतातच

रशिआने यंत्रयुगात अमेरिकेच्या खालोखाल प्रगती केली आहे. पण तेथील शेती अजूनही मागासलेल्या अवस्थेत आहे. म्हणूनच अलीकडे दुष्काळाच्या आपत्तीला तोंड देण्यासाठी रशिआने अमेरिका, कॅनडा, इत्यादी देशांकडून मोठ्या प्रमाणावर गहू आयात केला. मुंबईतील रशिआचे व्हाइस कौन्सल मि. ट्रेपेझीनिकॉव्ह ह्यांनी अहमदाबाद येथे एका प्रसंगी बोलताना ह्या परिस्थितीवर प्रकाश टाकला आहे. ते म्हणाले की, वाहतुकीची सोय आणि हवामान ह्या कारणांनी रशिआला गहू आयात करावा लागला. रशिआच्या पूर्व भागात धान्याची टंचाई भासत होती. तेथे युक्रेनसारख्या पश्चिमेकडील प्रांतातून धान्य पाठविणे महागात पडले असते. त्यापेक्षा प्रशांत समुद्रावरील बंदरातून परदेशांकडून आयात करणे अधिक इष्ट होते. शिवाय रशिआतील हवामान अमेरिका अगर कॅनडा ह्या देशांच्या मानाने बरेच प्रतिकूल आहे. रशिआत दर तीन वर्षांनी पावसाच्या अभावी दुष्काळी परिस्थिती उत्पन्न होत असते. कधी कधी तर दर दोन वर्षांनीही अवघेणाचा तडाखा बसतो म्हणून शेतीला अधिक प्रमाणात खताचा पुरवठा करून धान्याचे उत्पादन वाढविण्याचे प्रयत्न सतत करण्यात येत आहेत. रशिआतील राज्यपद्धती-विषयी बोलताना ते पुढे म्हणाले की, आता रशिआत कामगारांची हुकूमशाही नाही. क्रांतीच्या पहिल्या काही वर्षात

अशी हुकूमशाही होती. आता रशिआत सरकार, कम्युनिस्ट पक्ष आणि जनता ह्या सर्वांनी चालविलेले अधिराज्य आहे. तेथील कम्युनिस्ट पक्ष पर्यवेक्षकाचे काम करीत नाही; फक्त तात्त्विक दिशा व धोरण आखून देतो.

चिंतनाचा व्यावहारिक उपयोग निश्चित होतो

भारत हा देश योगविद्येची जननी म्हणून प्रसिद्ध आहे. ह्या विद्येभोवती अध्यात्माचे एक प्रकारचे गूढ वलय रेंगाळत राहिले आहे. म्हणून सामान्य माणसे तिच्या वाटेस सहसा जात नाहीत. पण पूर्वकालच्या ऋषीमुनींच्या म्हणण्याप्रमाणे अध्यात्म हे सुखाचे फार मोठे व प्रभावी साधन आहे. ह्याच सुखाचा शोध पाश्चात्य शास्त्रज्ञ भौतिक जगतावर प्रभुत्व गाजवून करू पाहत आहेत. त्यांच्या प्रयत्नामुळे माणसाला अनेक सुखसाधने मिळू लागली असली तरी माणूस २० व्या शतकातही पूर्ण समाधानी नाही. अमेरिकेसारख्या वैभवसंपन्न देशातही मानसिक रोग्यांची होत असलेली वाढ चिंतेची बाब झाली आहे. ह्या परिस्थितीवर उपाय म्हणून पाश्चात्य देशांतील शास्त्रज्ञ योगविद्येच्या व्यावहारिक उपयोगाकडे वळत आहेत. इंग्लंड, अमेरिका, जर्मनी, इत्यादी देशांतून योगविद्येतील चिंतनप्रकाराचे शास्त्रीय संशोधन करण्यात येत आहे. त्यांच्या अभ्यासावरून असे दिसून आले आहे की भारतीय तपस्व्यांनी सांगितलेल्या चिंतन-ध्यानाच्या मार्गाने व्यक्तीच्या आयुष्यात स्वागताई बदल घडवून आणता येतो. ध्यान-चिंतनाच्या मार्गावर वाटचाल करीत असलेला माणूस अधिक ध्येयनिष्ठ, अधिक कायक्षम आणि समर्थ बनतो. २० व्या शतकातील मानवावर परिस्थितीचा ताण असल्या होत चाललेला आहे. तो ताण सोसण्याचे त्राण कमी कमी होत चालले आहे. ध्यान-चिंतनाच्या साहाय्याने माणसाला आपल्या मध्यवर्ती मज्जातंतूवर होणारे आघात अधिक चांगल्या प्रकारे सोसता येतात. त्याच्या मानसिक ठेवणीत फरक पडतो आणि माणूस म्हणून जगण्याच्या प्रयत्नात तो अधिकाधिक यशस्वी होत जातो.

रासायनिक खतांची वाढती गरज

देशांतील रासायनिक खतांची गरज वाढत चाललेली आहे. ती पुरवण्यासाठी पाचव्या पंचवार्षिक कार्यक्रमाच्या अखेरीपर्यंत १० ते १२ नवे खतकारखाने काढावे लागतील, अशी माहिती राज्यसभेत देण्यात आली. संबंधित खात्याच्या मंत्र्यांनी असेही सांगितले की १९७८-७९ च्या सुमारास ४५ लाख टन अधिक खताची गरज लागणार आहे. एक कारखाना काढण्यासाठी १४० कोटी रुपये भांडवल घालावे लागते. सध्या भारत दरसाल १६० कोटी रुपये किमतीची रासायनिक खते आयात करीत आहे. खतांच्या कारखान्यांच्या बाबतीत सरकारच्या धोरणात बदल झालेला नाही. खाजगी मालकीच्या व सार्वजनिक मालकीच्या अशा दोन्ही कारखान्यांना ह्या क्षेत्रात वाव आहे. ह्या बाबतीत परदेशांचे सहकार्य घेण्याचे सरकारचे धोरण चूक म्हणता येणार नाही.

कर चुकविण्यासाठी थकवाकी ?

इन्कम टॅक्सच्या थकवाकीच्या वसुलीसाठी कठोर उपाय योजण्याचे भारत सरकारने ठरविले आहे. कोर्टदरबाराचा अवलंब करून, कालहरण करून, थकवाकी वाढविण्याच्या प्रवृत्तीस आळा घालण्याचाही सरकारचा विचार आहे. १ फेब्रुवारी १९७३ रोजी सर्वांत जास्त थकवाकी असणाऱ्या पहिल्या अनुक्रमाच्या १२ कंपन्यांचा तपशील पार्लमेंटास सादर करण्यात आला, तो खालीलप्रमाणे :-

	(रुपये लक्ष)
आर. बी. श्रीराम दुर्गाप्रसाद (प्रा.) लि.	३१०.४५
डालमिया सिमेंट अँड पेपर मार्केटिंग कं. लि.	१११.९३
श्री चांगदेव शुगर मिल्स लि.	९५.१२
नॉर्थ बेंगोल शुगर मिल्स कं. लि.	९१.५१
बी. आर. सन्स लि.	८६.०९
एस. बी. इंडस्ट्रियल डेव्ह. कं. लि.	७९.०८
डालमिया जैन एअरवेज लि.	७८.२८
कॅन्यू अँड कं. लि.	७७.३५
स्टील (१९५७) (प्रा.) लि.	७२.९५
फिल्मिस्तान (प्रा.) लि.	६८.६१
बेंगोल ज्यूट मिल्स कं. लि.	६३.९४
असोसिएटेड सिमेंट कं. लि.	५२.४५

वरील १२ कंपन्यांपैकी पाच कंपन्या अगोदरच नादारीत गेलेल्या आहेत किंवा जाण्याच्या मार्गावर आहेत; दुबार करवसुली टाळण्यासाठी केलेल्या पाकिस्तान-भारत करारानुसार केलेल्या वलेम्सची चौकशी तीन कंपन्यांच्या बाबतीत चालू आहे आणि बाकीच्या कंपन्यांची 'माहीत असलेली' जिंदगी जम करण्यात आली आहे.

इटलीत सक्तीच्या रक्तदानासाठी कायदा

इटली देशामध्ये रुग्णांना लगणाऱ्या रक्ताचा रक्तपेढ्यांकडून पुरेसा पुरवठा होत नाही. कारण, नागरिकांकडून रक्तदानाने गोळा होणारे रक्त पुरेसे मिळत नाही. ह्यावर उपाय म्हणून इटालीच्या पार्लमेंटमध्ये एका सभासदाने एक कायदा करण्याचा उपक्रम हाती घेतला आहे. ह्या बिलाचे जर कायद्यात रूपांतर झाले तर इटलीमधील प्रत्येक निरोगी आणि सुदृढ माणसाला आयुष्यात एकदा तरी सक्तीने रक्तदान करावेच लागेल. इटालीच्या इस्पितळातून आणीबाणीच्या वेळी जरूर असणाऱ्या रक्ताची इतकी टंचाई आहे की रक्ताचा काळा बाजार सुरू झाला आहे. असा कायदा इटालीच्या घटनेविरुद्ध नाही. कारण, काही रोगांविरुद्ध लस टोचण्याची तेथे सक्ती आहेच.

Swastik FOAM

cosy
sitting
pleasure!

SWASTIK RUBBER PRODUCTS LTD.
PUNE-411003

Dettom-SRP-23

सरदारगृह

मुंबईत राहण्याची व भोजनाची उत्तम सोय.
मंगलकार्ये व मेजवान्या यांसाठी सोईस्कर ठिकाण.

— आमची वैशिष्ट्ये —

- * हीरकोत्सवानिमित्त अद्ययावत पद्धतीचे भोजनगृह व अनेक प्रकारच्या सुस्सोई.
- * टिळक जन्मशताब्दीदिनी लोकमान्यांचे सरदारगृहात केलेले स्मारक.

फोन नं. १-३८३३७ सरदारगृह प्रा. लि. [तार-सरदारगृह
कॉर्फर्ड मार्केटजवळ, मुंबई २.

शेतीविषयक शिक्षण व ग्रामीण गरजा ह्यांची सांगड हवी

हिंदमधील बहुसंख्य जनता अद्यापही ग्रामीण भागांत राहणारी व म्हणूनच शेतीच्या व्यवसायावर अवलंबून आहे. ह्या व्यवसायाचे आधुनिकीकरण घडवून आणण्यात म्हणण्यासारखे यश आलेले नाही. कारण हरितक्रांती अजून महत्त्वाच्या सर्व धिकांपर्यंत पोचलेली नाही. शेतीच्या व्यवसायाची भरभराट घडवून आणण्यासाठी तांत्रिक ज्ञानाची व ते देणाऱ्या शिक्षणाची आवश्यकता चालू सालच्या दुष्काळामुळे पुन्हा एकदा दुःखद रीत्या स्पष्ट झालेली आहे. नवी दिल्ली येथे भरविण्यात आलेल्या एका परिसंवादात शेतीसंशोधन आणि विकास ह्या विषयावर झालेली चर्चा ह्या संदर्भात उपयुक्त ठरणारी आहे. भारतामधील सर्वच शिक्षणाची पुनर्घटना करण्याची जरूरी असली तरी ग्रामीण भागातील शिक्षणासंबंधीची पुनर्घटना विशेष महत्त्वाची मानावी लागेल. लोकांना शेतीचे शिक्षण देताना ग्रामीण गरजांची दखल घेण्याचे आवाहन परिसंवादात करण्यात आले. परिसंवादात भाग घेणाऱ्या तज्ज्ञांनी शेतीविषयक शिक्षण आणि राष्ट्रीय विकासात विद्यार्थ्यांचे स्थान ह्याविषयी अनेक प्रकारचे विचार व्यक्त केले. बंगलोर येथील शेतकी शास्त्र विद्यापीठाचे कुलगुरू श्री. नाईक म्हणाले की समाजाने जी मूल्ये स्वीकारली आहेत ती साध्य करण्यास तंत्रज्ञानाने मदत केली पाहिजे आणि हेच अंतिम उद्दिष्ट लक्षात ठेवून विद्यार्थ्यांना शिक्षण देण्यात आले पाहिजे. ह्या दंडकाच्या दृष्टीने विचार करता सध्याची शिक्षणपद्धती फारच मर्यादित म्हणावी लागते. म्हणून पुढे ठाकलेली कामे करण्याची धमक ह्या पद्धतीत आढळून येत नाही.

शिक्षणपद्धती- अशी असली पाहिजे की तीमुळे विद्यार्थ्यांत नवी जाणीव उत्पन्न झाली पाहिजे. विद्यार्थ्यांना देण्यात येणारे शिक्षण त्याला रोजगाराची संधी उपलब्ध करून देणारे तर असलेच पाहिजे, परंतु त्याची कामासाठी तयारी केली पाहिजे; त्यामुळे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा आविष्कार झाला पाहिजे आणि सामाजिक ध्येयपूर्तीची आसही त्याला लागली पाहिजे. पंजाब शेतकी विद्यापीठाचे उपकुलगुरू डॉ. रंधवा म्हणाले की शेतकी विद्यापीठांतून देण्यात येणारे शिक्षण ग्रामीण जीवनातील प्रश्न सोडविण्यास पात्र असे असले पाहिजे. त्याचप्रमाणे ग्रामीण जीवनात जे नवे नवे प्रश्न उत्पन्न होत आहेत त्यांचीही दखल ह्या शिक्षणाने घेतली पाहिजे. शेतकी विद्यापीठांतून जे विशेषज्ञ शिकून बाहेर पडतात त्यांना परिस्थितीची खरीखुटी जाणीव असली पाहिजे. तशी त्यांनी करून घेतली पाहिजे. ग्रामीण भागातील जीवनाच्या गरजांची त्यांना नीट समजूत पडलेली असली पाहिजे. शेतकी शिक्षणविषयक तज्ज्ञ श्री. पारोळकर म्हणाले की आगामी काळात सर्व शेतीविषयक शिक्षणात एकसूत्रता आणण्यात आली पाहिजे. ग्रामीण भागांचा विकास

करण्यासाठी ज्या योजना आस्वण्यात येतात त्यांचा आणि शेती-शिक्षणाचा मिलाफ साधण्यात आला पाहिजे. हे साध्य करण्यासाठी शिक्षण व प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांनी आपल्या कार्यपद्धतीत सतत बदल करण्याची तयारी दाखविली पाहिजे. तरूण शेतकऱ्यांचे कृब्ज वाढण्यात यावे व त्यांची श्रमशक्ति भरविण्यात यावी. ह्या ठिकाणी शेतकी विद्यापीठांतील विद्यार्थी आणि तरूण शेतकरी ह्यांनी परस्परांचा परिचय करून घेऊन काम करावे म्हणजे त्यांच्यात सहकार्याची व बंधुत्वाची भावना निर्माण होऊ शकेल.

कारखान्यातील कामगारांत वाढ

बृहन्मुंबई, ठाणे आणि पुणे ह्यांची आघाडी

महाराष्ट्राच्या १९७२-७३ च्या आर्थिके आढाव्याप्रमाणे, १९७१ मध्ये महाराष्ट्रातील कारखान्यांमधील एकूण कामगारांपैकी ७५% कामगार बृहन्मुंबई, ठाणे आणि पुणे ह्या जिल्ह्यात होते. त्यातील मुंबईचा वाटा ६०%, ठाण्याचा १०% आणि पुण्याचा ८% होता.

एकूण लोकसंख्येत फॅक्टरी कामगारांचे दर हजारी लोकवस्तीशी प्रमाण मुंबईत ९९, ठाण्यात ४७ आणि पुण्यात २५ पडते. नागपूरमध्ये ते १५ तर रत्नागिरी, परभणी, बीड आणि उस्मानाबाद ह्यांत ते फक्त १ एवढेच होते.

फॅक्टरीतील रोजगार १९६१-७१ ह्या दहा वर्षांत २७% ने वाढला. ठाणा जिल्ह्यातील वाढ २०२% झाली. त्याखालील वाढ कुलाब्यात (१६७%), पुण्यात (१२७%), चंद्रपूरमध्ये (११०%), सांगलीत (७३%) आणि कोल्हापुरात (६३%) झाली.

धुळे, जळगाव, अहमदनगर, सोलापूर, औरंगाबाद, परभणी, बुलढाणा, अकोला, अमरावती, वर्धा, नागपूर आणि भंडारा येथे रोजगारात घट झाली.

पूर्वी कापड गिरण्यांना रोजगाराच्या दृष्टीने असलेले महत्त्व उलटने कमी होत जाऊन सर्वसाधारण आणि इलेक्ट्रिकल, इंजिनिअरिंग, औद्योगिक रसायने, रंग इत्यादीचे महत्त्व वाढले आहे. सर्व उद्योगधंद्यांच्या मिळून उत्पादनात २१०% नी भर पडली.

दहा साखर कारखाने मध्य घनविणार

महाराष्ट्र सरकारने दहा साखर कारखान्यांना मध्य निर्मितीचे प्रवाने दिले आहेत. प्रवरा सहकारी साखर कारखान्याच्या डिस्टिलरीचे उत्पादन एप्रिलमध्ये बाजारात येईल. हा कारखाना दररोज मद्याच्या १२,००० बाटल्या तयार करील; वार्षिक उत्पादन ३५ लक्ष लिटरवर जाईल.

१९७१-७२ मधील अग्रेसर धनाढ्य
संपत्ती करदात्यांतील चौगुल्यांचा पहिला क्रमांक जाऊन
फत्तेसिंग गायकवाडांना मिळाला

	रुपये
(१) फत्तेसिंगराव गायकवाड, बडोदे	६,०७,७६,४७२
(२) व्ही. डी. चौगुले	५,३२,२५,६२५
(३) डॉ. जे. धर्म तेजा	२,९६,८७,७९७
(४) निजाम ट्रस्ट	२,१३,७४,११२
(५) राणा वर्मा	२,१०,८८,९९९
(६) निजाम सरफेखस ट्रस्ट	१,९९,८४,४८५
(७) व्ही. एम. साळगावकर	१,७९,३९,६६२
(८) वाय. डी. चौगुले	१,६५,००,४२८
(९) एल. डी. चौगुले	१,६४,४३,४७६
(१०) कर्नल हरेंद्रसिंग	१,४२,३०,०३८
(११) महाराव मदनसिंहजी	१,३६,२७,५६३
(१२) नवानगरच्या राजमाता	१,२१,७५,५७१
(१३) मिसेस उषादेवी	१,०६,२०,९००
(१४) आर. एम्. साळगावकर	१,०१,९७,५४१
(१५) डॉ. करणसिंग	६७,७१,२३६
(१६) रेवाचे मार्टंडसिंग देव	५६,७९,०००
(१७) विजयाराजे शिंदे	५५,७६,७१९
(१८) राजमाता गायत्रीदेवी	४८,८६,६२४

श्री. फत्तेसिंग गायकवाडांची संपत्ती १९६९-७० मध्ये ५,९३,०९,२९० रु. होती; १९७०-७१ मध्ये ४,०४,८५,१५० रु. होती; १९७१-७२ मध्ये ६,०७,७६,४७२ रु. आहे.

श्री. व्ही. डी. चौगुले ह्यांची संपत्ती १९६९-७० मध्ये ६,०४,५९,३५० रु. होती; १९७०-७१ मध्ये ६,०८,९०,०९९ रु. होती; १९७१-७२ मध्ये ५,३२,२५,६२५ रु. आहे.

कर्मचाऱ्यांना चार महिन्यांचा पाणीभत्ता

अहमदनगर जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचा निर्णय
सततच्या दुष्काळामुळे सध्या जिल्ह्यांत सर्वत्र पिण्याच्या
पाण्याचे खूपच दुर्भिक्ष्य जाणवत असल्याने पाणी मिळविणे ही
मोठी अवघड बाब होऊन बसली. या प्रश्नाची गरज व निकड
लक्षात घेऊन आपल्या सेवकांना काही अंशी मदत करण्याच्या
दृष्टीने जिल्हा सहकारी बँकेच्या सव सेवकांना माहे मार्च ते जून
या चार महिन्यांचा पाणी भत्ता द. म. रु. १० प्रमाणे देण्याचा
खास निर्णय बँकेच्या संचालक, मंडळाच्या समेत नुकताच घेण्यात
आला असल्याचे बँकेचे व्हा. चेअरमन श्री. गोपाळराव सोले
पा. यांनी सांगितले.

बँकेने योग्य वेळी योग्य निर्णय घेतल्याबद्दल बँकेच्या सर्व
कर्मचाऱ्यांमध्ये समाधान व्यक्त केले जात आहे.

BANK TO BANK...

THE BELGAUM BANK LIMITED

(SCHEDULED BANK)

Regd. & Head Office : 659-60, Raviwar Peth,
BELGAUM

Invest in our " Family Benefit
Deposit Scheme " and earn Monthly
Interest as a Pension - Enquire at any
of our 42 Branches - Our Bombay Office
at Mandvi, Bombay - 9. & Bangalore
Office at 61, Chowdeshwari Temple
Street, Bangalore - 2.

OUR MOTTO IS SERVICE
AND WE REALLY SERVE.

S. Y. KAMAT,
General Manager.

K. B. KIRTIKAR,
Chairman.

बँकेच्या धनवर्धिनी ठेव योजनेतील एक योजना
निवृत्ती वेतन (पेंशन) योजना
डॉक्टर, व्यापारी, दुकानदार, कारागीर, फोटोग्राफर
असे आपण कोणतेही व्यवसायीक अस
निवृत्ती वेतनाची आपली सोय ही बँक करते.

दि युनायटेड वेस्टर्न बँक लि.

स्थापना
१९३६

मुख्य कार्यालय
चिगमुटे निकेतन, राजपथ सातारा.

शेड्युल्ड
बँक

महाराष्ट्रात सर्वत्र शाखा

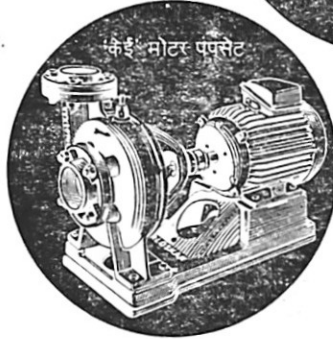
शाखा, सातारा.

शेतकऱ्यांच्या समृद्धीतील विश्वसनीय सहकारी

शेतीला मनाजोगा पाणीपुरवठा करण्यासाठी शेतात किलोस्कर पंपसेट बसविला की भरघोस पीक पदरांत पडणारच. किलोस्कर पंप विनासायास दीर्घकाल काम देतो. तो चालविण्यास कमी खर्च येतो आणि म्हणून त्याची किंमत लवकर वसूल होते. किलोस्कर आसिआ स्टार्टर पंपसेटचे खात्रीपूर्वक रक्षण करतात. आणि म्हणूनच जाणते शेतकरी किलोस्कर पंपसेटची निवड करतात.

वेशिष्ट्ये :

- चालविण्यास सुलभ • विजेचा खर्च कमी
- मजबूत बांधणी म्हणून दुरुस्तीचा खर्च कमी
- सुटे भाग त्वरित उपलब्ध
- विक्रीपूर्व व विक्रीनंतरची सेवा.

अधिक माहितीसाठी लिहा—
किलोस्कर ब्रदर्स लिमिटेड
उद्योग भवन, टिळक रोड, पुणे-२.

**आतां घरांत एखादा टेलिव्हिजन सेट घ्यावा
असा बेत चालला असेल
ना तुमचा ?**

**त्यासाठी आमच्या संचित ठेव
योजनेखाली वचत करा...**

या योजनेमुळे मिळणारा फायदा सर्वाधिक आहे. मुदत ठेवीमध्ये मिळणाऱ्या फायद्यापेक्षाही अधिक !
तुमच्या मनात भरलेल्या त्या नवीन टेलिव्हिजन सेटसाठी या योजनेखाली वचत करा.
मग पाहा खरेदीचा बोजा असा काही जाणवणारच नाही !
सालील कोष्टक पहा म्हणजे तुमच्या हे लक्षात येईल की ही योजना म्हणजे खरोखरी एक वरदानच आहे.

रक्कम	मुदत (माहिने)	परत मिळणारी रक्कम
₹. १०००	१८	₹. ११००
₹. १०००	३३	₹. १२००
₹. १०००	४६	₹. १३००
₹. १०००	६०	₹. १४००
₹. १०००	६९	₹. १५००

या योजनेखाली शंभर रुपयांच्या पटीमध्ये देखील ठेव स्वीकारली जाते.
आमच्या कोणत्याही शाखेतून अधिक तपशील मिळू शकेल.

बँक ऑफ महाराष्ट्र

हेड ऑफिस : ११७७ बुधवार पेठ, पुणे-२.

729 Mar

हे पत्र पुणे, पेठ शिवाजीनगर व. नं. ११५/१ आर्यभूषण छापखान्यात, या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व
'दुर्गाधवास' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. देऊन जिमखाना), पुणे ४, येथे प्रसिद केले. (वार्षिक वर्गणी ₹. ६)